

Słowo wstępne

Prawo pomocy państwa należy w ostatnich latach do najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin prawa wspólnotowego. Dzieje się tak na skutek działania wielu czynników. Część z nich ma związek ze zmianami we współczesnej gospodarce światowej oraz potrzebą sprostania przez europejskie przedsiębiorstwa rosnącej konkurencji ze strony firm z innych kontynentów. Pobudzenie rozwoju europejskiej gospodarki musi oznaczać stopniowe zmniejszanie wolumenu pomocy, przy równoczesnym precyzyjnym jej ukierunkowaniu tam, gdzie może ona przynieść najlepsze rezultaty (innowacje, badania i rozwój, inwestycje w kapitał ludzki).

Ważnym czynnikiem w dyskusjach nad kwestiami dotyczącymi pomocy państwa we Wspólnocie jest również potrzeba zachowania europejskiego modelu socjalnego, w którym szczególną rolę odgrywają usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (np. usługi zdrowotne, telekomunikacyjne, w sektorze energetyki, transportowe, pocztowe). Finansowanie tych usług z udziałem środków publicznych zapewniać musi z jednej strony ich faktyczną dostępność dla obywateli Unii Europejskiej połączoną z wysoką jakością świadczeń, z drugiej zaś nie może prowadzić do przyznania nadmiernych rekompensat lub nadmiernego zakłócenia konkurencji. Usługi te mają również do odegrania ważną rolę w zapewnieniu spójności socjalnej i terytorialnej Unii Europejskiej.

Wpływ na wspólnotowe prawo pomocy państwa posiadają również tak ostatnio silnie odczuwane zjawiska zachodzące w skali ogólnoświatowej, jak np. zmiany klimatyczne oraz związana z tym potrzeba redukcji ilości wytwarzanych gazów cieplarnianych oraz kryzys finansowy i gospodarczy, który w ostatnich miesiącach dotknął boleśnie wiele przedsiębiorstw i licznych mieszkańców państw członkowskich UE.

Odpowiadając na wezwanie Rady Europejskiej do zreformowania systemów pomocy państwa w państwach członkowskich, Komisja Europejska przyjęła w 2005 r. plan działań w zakresie pomocy państwa na lata 2005–2009. W jego ramach przyjęto na szczeblu wspólnotowym wiele nowych regulacji o podstawowym znaczeniu dla wspólnotowego prawa pomocy państwa. Dotyczą one takich obszarów, jak np. pomoc regionalna, pomoc na ochronę środowiska, pomoc na badania, rozwój i innowacje, pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw, pomoc związana z usługami

świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym, pomoc w formie gwarancji państwowych, pomoc *de minimis*. Istotnym jest zwłaszcza, że nowe przepisy w sprawie wyłączeń blokowych prowadzą do znacznego zwiększenia odpowiedzialności państw członkowskich za prawidłowe stosowanie wspólnotowego prawa pomocy państwa. Reforma objęła również przepisy proceduralne znajdujące zastosowanie w sprawach pomocy państwa. Prócz zmian samej procedury notyfikacyjnej, odnotować przede wszystkim należy doprecyzowanie przez Komisję obowiązków państw członkowskich związanych z windykacją pomocy przyznanej bezprawnie, a także nowe ramy współpracy między sądami krajowymi a Komisją w sprawach pomocy państwa.

Szczególną rolę w kształtowaniu wspólnotowego prawa pomocy państwa odgrywa orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji. W ostatnich latach doszło przy tym do wydania przez sądy wspólnotowe wielu precedensowych dla tej dziedziny prawa wspólnotowego orzeczeń. Dotyczą one tak fundamentalnych zagadnień, jak np. definicja pomocy państwa, rekompensaty z tytułu usług publicznych, windykacja bezprawnej pomocy, rola sądów krajowych w zapewnieniu skuteczności zakazu wykonawczego z art. 88 ust. 3 TWE.

Blisko pięć lat jakie dzieli nas od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej jasno pokazało, jak ogromną rolę w życiu gospodarczym, społecznym i politycznym państwa członkowskiego odgrywa wspólnotowe prawo pomocy państwa. Warto wspomnieć w tym kontekście powszechnie znany kasus polskich stoczni oraz zagadnienie kontraktów długoterminowych w polskiej energetyce. Problematyka ta jest przy tym szczególnie ważna nie tylko dla polskich organów szczebla centralnego (odpowiedzialnych np. za restrukturyzację i prywatyzację całych sektorów gospodarki), ale także dla władz regionalnych i lokalnych. Stanowi bowiem ważne narzędzie realizacji przez nie polityki związanej np. z rozwojem przedsiębiorczości, budową infrastruktury, ochroną środowiska, ochroną dziedzictwa narodowego itd. Kwestiami tymi żywo interesują się również same przedsiębiorstwa, zarówno jako beneficjenci lub potencjalni beneficjenci pomocy, jak i jako podmioty, które odczuwają niekorzystne skutki udzielenia wsparcia na rzecz przedsiębiorstw konkurencyjnych. W polskiej literaturze prawnej i ekonomicznej ciągle odczuwalny jest przy tym pewien niedosyt wysokiej jakości opracowań poświęconych tym zagadnieniom.

Odpowiedzią grupy polskich prawników i ekonomistów, związanych (aktualnie lub w przeszłości) z instytucjami wspólnotowymi, na wskazane wyżej procesy i wyzwania, przed którymi stoją polskie władze i przedsiębiorstwa jest praca pt. „Pomoc państwa. Wybrane zagadnienia”, pod red. dra *Bartłomieja Kurcza*. Książka ta trafia do rąk czytelników w szczegól-

nie ważnym momencie. Kończy się bowiem proces wdrażania na szczeblu wspólnotowym nowych rozwiązań prawnych w zakresie pomocy państwa zapoczątkowany przez Komisję w 2005 r. Równocześnie Polska stoi przed koniecznością dokończenia reform społecznych i gospodarczych związanych ze zmianą systemową z początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Jest to szczególnie ważne w perspektywie przystąpienia naszego kraju w najbliższych latach do strefy euro. Gospodarka naszego kraju wymaga również znacznych inwestycji, które pozwolą skutecznie zmierzyć się z wyzwaniami globalizacji. Istnieje zatem pilna potrzeba pogłębionej analizy nowego kształtu regulacji wspólnotowych dotyczących wsparcia dla przedsiębiorstw przyznawanego przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych. Praca ta w istotnym zakresie zaspokaja to zapotrzebowanie. Obejmuje ona tak istotne dla Polski zagadnienia, jak np. kwestie pomocy dla małych i średnich przedsiębiorstw, pomocy regionalnej, pomocy na ratowanie i restrukturyzację, pomocy na badania i rozwój, pomocy w sektorach węgla kamiennego, energetyki i transportu morskiego, pomocy dla nadawców publicznych. Podkreślić należy, iż książka została przygotowana przez osoby o szczególnie wysokich kwalifikacjach, które z racji obowiązków zawodowych w praktyce stosują (stosowały) na szczeblu wspólnotowym analizowane regulacje. Zawarte w książce rozważania są przy tym w pełni kompetentne i mocno osadzone w praktyce orzeczniczej Komisji Europejskiej i sądów wspólnotowych. Dają one Czytelnikowi aktualny i rzeczywisty obraz spraw pomocy państwa widziany z perspektywy instytucji Wspólnoty Europejskiej. Nie trzeba dodawać, że akurat w tej dziedzinie ta perspektywa posiada pierwszorzędne znaczenie.

Powyższe sprawia, iż praca „Pomoc państwa. Wybrane zagadnienia” w pełni zasługuje na zarekomendowanie jej polskim Czytelnikom. Powinna ona zwłaszcza trafić w ręce urzędników państwowych i samorządowych wszystkich szczebli zajmujących się sprawami pomocy publicznej, kadry zarządzającej przedsiębiorstwami, a także prawników i ekonomistów świadczących usługi doradcze na rzecz administracji i gospodarki. Książka zasługuje również na zainteresowanie i uwagę ze strony pracowników naukowych i studentów z wydziałów prawa i administracji oraz uczelni ekonomicznych.

Prof. UJ dr hab. *Sławomir Dudzik*
Katedra Prawa Europejskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego